

Wyznaczanie podgrup grupy skończonej – „metoda”

Dana jest grupa

$$G = \{1 = g_0, g_1, \dots, g_{n-1}\},$$

o n elementach, gdzie $g_0 = 1$ jest elementem neutralnym.

Metoda znajdowania podgrup grupy G

0° Na listę podgrup wpisujemy zbiór $\{1\}$.

1° Dla każdego $i = 1, \dots, n - 1$ znajdujemy podgrupę $\langle g_i \rangle$.

Z powyższej listy usuwamy powtarzające się podgrupy, pozostałe wpisujemy na listę podgrup i przechodzimy do kroku 2°.

k° ($k \geq 2$)

Niech $\langle g_i \rangle$, $i \in I$, będą podgrupami znalezionymi w kroku 1°.

Niech $\langle g_{j,1}, \dots, g_{j,k-1} \rangle$, $j \in J_{k-1}$, będą podgrupami znalezionymi w kroku $(k - 1)^\circ$.

Dla każdej pary (i, j) , $i \in I$, $j \in J_{k-1}$, takiej, że

- 1 $\langle g_i \rangle \not\subseteq \langle g_{j,1}, \dots, g_{j,k-1} \rangle$ i $\langle g_i \rangle \not\supseteq \langle g_{j,1}, \dots, g_{j,k-1} \rangle$,
- 2 $[G : \langle g_i \rangle] \notin \mathbb{P}$ i $[G : \langle g_{j,1}, \dots, g_{j,k-1} \rangle] \notin \mathbb{P}$,
- 3 $\frac{|\langle g_i \rangle| \cdot |\langle g_{j,1}, \dots, g_{j,k-1} \rangle|}{|\langle g_i \rangle \cap \langle g_{j,1}, \dots, g_{j,k-1} \rangle|} \leq \frac{|G|}{2}$,

znajdujemy podgrupę $\langle g_i, g_{j,1}, \dots, g_{j,k-1} \rangle$.

Z powyższej listy usuwamy powtarzające się podgrupy (w tym podgrupy znalezione we wcześniejszych krokach), pozostałe wpisujemy na listę podgrup.

Jeśli w powyższym korku nie znaleźliśmy żadnej nowej podgrupy, to przechodzimy do kroku ∞° .

W przeciwnym wypadku przechodzimy do kroku $(k + 1)^\circ$.

∞° Jeśli wśród znalezionych podgrup nie ma (całej) grupy G , to wpisujemy ją na listę podgrup.

- Jeśli $H \leq G$, to $[G : H] = \frac{|G|}{|H|}$ (indeks podgrupy H w grupie G).
- Jeśli $g \in G$ i $|G| < \infty$, to

$$\langle g \rangle = \{1, g, g^2, \dots, g^{m-1}\}$$

gdzie m jest najmniejszą dodatnią liczbą całkowitą k taką, że $g^k = 1$.

Warto przy tym pamiętać, że $g^k = g^{k-1}g$.

- Jeśli $g, g_1, \dots, g_{k-1} \in G$, $H := \langle g \rangle$, $K := \langle g_1, \dots, g_{k-1} \rangle$ i grupa G jest abelowa, to

$$\langle g, g_1, \dots, g_{k-1} \rangle = \{ab : a \in H \text{ i } b \in K\}.$$

- Jeśli $g, g_1, \dots, g_{k-1} \in G$, $H := \langle g \rangle$, $K := \langle g_1, \dots, g_{k-1} \rangle$, to

$$\langle g, g_1, \dots, g_{k-1} \rangle = A_0 \cup A_1 \cup A_2 \cup \dots,$$

gdzie

- $A_0 := \{1\}$,
 - $A_{2i-1} := \{ab : a \in A_{2i-2}, b \in H\} \setminus (A_0 \cup \dots \cup A_{2i-2})$, ($i > 0$),
 - $A_{2i} := \{ab : a \in A_{2i-1}, b \in K\} \setminus (A_0 \cup \dots \cup A_{2i-1})$, ($i > 0$).
- Jeśli w rozważanej grupie działaniem jest dodawanie, to stosujemy notację addytywną, a więc w szczególności piszemy 0 zamiast 1 , ng zamiast g^n , $a + b$ zamiast ab .

Przypomnijmy, że

$$D_4 = \{\text{Id}, O_{90^\circ}, O_{180^\circ}, O_{270^\circ}, S_k, S_l, S_m, S_n\}.$$

0° [Na listę podgrup wpisujemy zbiór $\{1\}$.]
 $\{\text{Id}\}$. ✓

1° [Dla każdego $i = 1, \dots, n - 1$ znajdujemy podgrupę $\langle g_i \rangle$.]

$$\langle O_{90^\circ} \rangle = \{\text{Id}, O_{90^\circ}, O_{180^\circ}, O_{270^\circ}\} \checkmark$$

$$\langle O_{180^\circ} \rangle = \{\text{Id}, O_{180^\circ}\} \checkmark$$

$$\langle O_{270^\circ} \rangle = \{\text{Id}, O_{270^\circ}, O_{180^\circ}, O_{90^\circ}\} \times$$

$$\langle S_k \rangle = \{\text{Id}, S_k\} \checkmark$$

$$\langle S_l \rangle = \{\text{Id}, S_l\} \checkmark$$

$$\langle S_m \rangle = \{\text{Id}, S_m\} \checkmark$$

$$\langle S_n \rangle = \{\text{Id}, S_n\} \checkmark$$

[Z powyższej listy usuwamy powtarzające się podgrupy, pozostałe wpisujemy na listę podgrup.]

2° [Niech $\langle g_i \rangle$, $i \in I$, będą grupami znalezionymi w kroku 1° .]

$$\{g_i : i \in I\} = \{O_{90^\circ}, O_{180^\circ}, S_k, S_l, S_m, S_n\}$$

[Niech $\langle g_{j,1}, \dots, g_{j,k-1} \rangle$, $j \in J_{k-1}$, będą grupami znalezionymi w kroku $(k-1)^\circ$.]

$$\{g_{j,1} : j \in J\} = \{O_{90^\circ}, O_{180^\circ}, S_k, S_l, S_m, S_n\}.$$

Zatem musimy zbadać 6^2 par (a, b) , $a, b \in \{O_{90^\circ}, O_{180^\circ}, S_k, S_l, S_m, S_n\}$.

Wystarczy zbadać $\binom{6}{2} = 15$ par $\{a, b\}$, $a, b \in \{O_{90^\circ}, O_{180^\circ}, S_k, S_l, S_m, S_n\}$.

[Nie musimy badać par $\{a, b\}$ takich, że $\langle a \rangle \subseteq \langle b \rangle$ lub $\langle a \rangle \supseteq \langle b \rangle$.]

Nie musimy badać pary $\{O_{90^\circ}, O_{180^\circ}\}$.

[Nie musimy badać par $\{a, b\}$ takich, że $[D_4 : \langle a \rangle] \in \mathbb{P}$ lub $[D_4 : \langle b \rangle] \in \mathbb{P}$.]

Mamy

$$[D_4 : \langle O_{90^\circ} \rangle] = 2, \quad [D_4 : \langle O_{180^\circ} \rangle] = 4, \quad [D_4 : \langle S_k \rangle] = 4,$$

$$[D_4 : \langle S_l \rangle] = 4, \quad [D_4 : \langle S_m \rangle] = 4, \quad [D_4 : \langle S_n \rangle] = 4.$$

Zatem nie musimy badać par $\{O_{90^\circ}, S_k\}$, $\{O_{90^\circ}, S_l\}$, $\{O_{90^\circ}, S_m\}$, $\{O_{90^\circ}, S_n\}$.

[Nie musimy badać par $\{a, b\}$ takich, że $\frac{|\langle a \rangle| \cdot |\langle b \rangle|}{|\langle a \rangle \cap \langle b \rangle|} > \frac{|D_4|}{2}$]

Dla pozostałych 10 par $\{a, b\}$ mamy, $|\langle a \rangle| = 2 = |\langle b \rangle|$ oraz $|\langle a \rangle \cap \langle b \rangle| = 1$, więc niczego nowego nie odrzucamy.

Policzymy $\langle O_{180^\circ}, S_k \rangle$.

$[\langle a, b \rangle = A_0 \cup A_1 \cup A_2 \cup \dots]$, gdzie

- $A_0 := \{1\}$,
- $A_{2i-1} := \{cd : c \in A_{2i-2}, d \in \langle a \rangle\} \setminus (A_0 \cup \dots \cup A_{2i-2})$, ($i > 0$),
- $A_{2i} := \{cd : c \in A_{2i-1}, d \in \langle b \rangle \in K\} \setminus (A_0 \cup \dots \cup A_{2i-1})$, ($i > 0$).]

$\langle O_{180^\circ} \rangle = \{\text{Id}, O_{180^\circ}\}$, $\langle S_k \rangle = \{\text{Id}, S_k\}$.

Mamy

$$\langle O_{180^\circ}, S_k \rangle = \underbrace{\{\text{Id}\}}_0, \underbrace{\{\text{Id} \circ \text{Id} = \text{Id}, \text{Id} \circ O_{180^\circ} = O_{180^\circ}\}}_1, \underbrace{\{O_{180^\circ} \circ \text{Id} = O_{180^\circ}, O_{180^\circ} \circ S_k = S_l\}}_2,$$

$$\underbrace{\{S_l \circ \text{Id} = S_l, S_l \circ O_{180^\circ} = S_k\}}_3, \underbrace{\{S_k \circ \text{Id} = S_k, S_k \circ S_k = \text{Id}\}}_4 \}.$$

$$\langle O_{180^\circ}, S_k \rangle = \{ \underbrace{\text{Id}}_0, \underbrace{\text{Id} \circ \text{Id} = \text{Id}}_1, \underbrace{\text{Id} \circ O_{180^\circ} = O_{180^\circ}, O_{180^\circ} \circ \text{Id} = O_{180^\circ}}_2, O_{180^\circ} \circ S_k = S_l, \underbrace{S_l \circ \text{Id} = S_l, S_l \circ O_{180^\circ} = S_k}_3, \underbrace{S_k \circ \text{Id} = S_k, S_k \circ S_k = \text{Id}}_4 \}.$$

Uwagi praktyczne

- Nie trzeba przemnażać przez element neutralny.
- Jeśli liczba znalezionych elementów jest większą niż $|G|/2$, to wiadomo, że poszukiwana podgrupa to G .

Z drugiej uwagi wynika, dlaczego nie trzeba sprawdzać par $\{a, b\}$ takich, że

$$\frac{|\langle a \rangle| \cdot |\langle b \rangle|}{|\langle a \rangle \cap \langle b \rangle|} > \frac{|G|}{2}.$$

Istotnie, z zadania 16 $|\frac{|\langle a \rangle| \cdot |\langle b \rangle|}{|\langle a \rangle \cap \langle b \rangle|}| = |\langle a \rangle \cdot \langle b \rangle|$.

Zatem w powyższej sytuacji, $|\langle a, b \rangle| > \frac{|G|}{2}$, więc $\langle a, b \rangle = G$.

Kontynuując, mamy

$$\langle O_{180^\circ}, S_k \rangle = \{\text{Id}, O_{180^\circ}, S_l, S_k\} \checkmark$$

$$\langle O_{180^\circ}, S_l \rangle = \{\text{Id}, O_{180^\circ}, S_k, S_l\} \times$$

$$\langle O_{180^\circ}, S_m \rangle = \{\text{Id}, O_{180^\circ}, S_n, S_m\} \checkmark$$

$$\langle O_{180^\circ}, S_n \rangle = \{\text{Id}, O_{180^\circ}, S_m, S_n\} \times$$

$$\langle S_k, S_l \rangle = \{\text{Id}, S_k, O_{180^\circ}, S_l\} \times$$

$$\langle S_k, S_m \rangle = D_4 \checkmark$$

[To można zastosować drugą uwagę praktyczną.]

$$\langle S_k, S_n \rangle = D_4 \times$$

$$\langle S_l, S_m \rangle = D_4 \times$$

$$\langle S_l, S_n \rangle = D_4 \times$$

$$\langle S_m, S_n \rangle = \{\text{Id}, S_m, O_{180^\circ}, S_n\} \times$$

- 3° Dla wszystkich elementów a znalezionych w kroku 1° oraz par $\{b, c\}$ znalezionych w kroku 2° mamy

$$\langle a \rangle \subseteq \langle b, c \rangle \quad \text{lub} \quad [G : \langle b, c \rangle] = 2 \in \mathbb{P}.$$

Zatem w kroku 3° nic nie trzeba robić.

[To będzie ogólna prawidłowość w zadaniach, które będziemy rozwiązywać na ćwiczeniach.]

- ∞° [Jeśli wśród znalezionych podgrup nie ma (całej) grupy G , to wpisujemy ją na listę podgrup.]

Grupy D_4 jest na liście podgrup.

Odpowiedź: Grupa D_4 ma 10 podgrup: $\{\text{Id}\}$, $\{\text{Id}, S_k\}$, $\{\text{Id}, S_l\}$, $\{\text{Id}, S_m\}$, $\{\text{Id}, S_n\}$, $\{\text{Id}, O_{180^\circ}\}$, $\{\text{Id}, O_{90^\circ}, O_{180^\circ}, O_{270^\circ}\}$, $\{\text{Id}, S_k, S_l, O_{180^\circ}\}$, $\{\text{Id}, S_m, S_n, O_{180^\circ}\}$, D_4 .

Niech n będzie dodatnią liczbą naturalną oraz i_1, \dots, i_k parami różnymi elementami zbioru $\{1, \dots, n\}$.

Wtedy (i_1, \dots, i_k) jest permutacją daną wzorem

$$(i_1, \dots, i_k)(i) := \begin{cases} i_{j+1} & \text{jeśli } j = i_j \text{ dla } j = 1, \dots, k-1, \\ i_1 & \text{jeśli } i = i_k, \\ i & \text{w przeciwnym wypadku.} \end{cases}$$

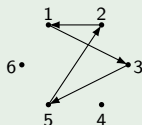
Permutacje powyższej postaci nazywamy **cyklami**.

Przykład

Jeśli $n = 6$, to

$$(1, 3, 5, 2) = \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 \\ 3 & 1 & 5 & 4 & 2 & 6 \end{pmatrix}.$$

Powyższy cykl możemy zilustrować rysunkiem

Cykle (i_1, \dots, i_k) oraz (j_1, \dots, j_l) nazywamy **rozłącznymi**, jeśli $\{i_1, \dots, i_k\} \cap \{j_1, \dots, j_l\} = \emptyset$. Każdą permutację można przedstawić jako złożenie cykli rozłącznych.

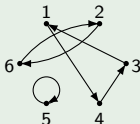
Przykład

Mamy

$$\begin{pmatrix} \cancel{1} & \cancel{2} & \cancel{3} & \cancel{4} & \cancel{5} & \cancel{6} \\ 4 & 6 & 1 & 3 & 5 & 2 \end{pmatrix} = (1, 4, 3) \circ (2, 6) \circ (5) = (1, 4, 3) \circ (2, 6).$$

[Zwykle pomijamy cykle długości 1.]

Graficznie możemy przedstawić powyższą permutację następująco:

Przypomnijmy, że:

- **nieporządkiem** w permutacji σ nazywamy każdą parę (i, j) taką, że $i < j$ oraz $\sigma(i) > \sigma(j)$;
- **znakiem** $\text{sgn}(\sigma)$ permutacji nazywamy liczbę $(-1)^{\text{np}(\sigma)}$, gdzie $\text{np}(\sigma)$ jest liczbą nieporządków w permutacji σ ;
- permutację σ nazywamy **parzystą (nieparzystą)**, jeśli $\text{sgn}(\sigma) = 1$ ($\text{sgn}(\sigma) = -1$).

Permutacje parzyste tworzą podgrupę grupy S_n , którą oznaczamy A_n i nazywamy n -tą grupą **alternującą**.

Chcemy opisać elementy grupy A_4 .

Wiadomo, że

- $\text{sgn}(i_1, \dots, i_k) = (-1)^{k-1}$;
- $\text{sgn}(\tau \circ \sigma) = \text{sgn}(\tau) \cdot \text{sgn}(\sigma)$.

Powyższe obserwacje implikują, że w grupie A_4 mamy trzy rodzaje elementów:

- idyntyżność;
- cykle długości 3;
- złożenia dwóch cykli długości 2.

Ostatecznie

$$A_4 = \{\text{Id}, (1, 2, 3), (1, 3, 2), (1, 2, 4), (1, 4, 2), (1, 3, 4), (1, 4, 3), (2, 3, 4), (2, 4, 3), \\ (1, 2)(3, 4), (1, 3)(2, 4), (1, 4)(2, 3)\}.$$

Jeśli $H \leq G$, to zbiory postaci

$$aH := \{ah : h \in H\},$$

dla $a \in G$, nazywamy **warstwami lewostronnymi** grupy G względem podgrupy H .

Analogicznie, zbiory Ha , nazywamy **warstwami prawostronnymi** grupy G względem podgrupy H .

Warto pamiętać, że:

- jeśli $a, b \in G$, to albo $aH = bH$ albo $aH \cap bH = \emptyset$;
- liczba warstw lewostronnych jest równa $[G : H]$.

Analogicznie fakty mamy dla warstw prawostronnych.

Przykład

Wyznamy warstwy grupy \mathbb{Z}_{36}^{\times} względem podgrupy $H := \{1, 13, 25\}$.

Przypomnijmy, że

$$\mathbb{Z}_{36}^{\times} = \{1, 5, 7, 11, 13, 17, 19, 23, 25, 29, 31, 35\}.$$

Wtedy

$$1 \cdot H = H = \{1, 13, 25\},$$

$$5 \cdot H = \{5 \cdot 1, 5 \cdot 13, 5 \cdot 25\} = \{5, 29, 17\},$$

$$7 \cdot H = \{7 \cdot 1, 7 \cdot 13, 7 \cdot 25\} = \{7, 19, 31\},$$

$$11 \cdot H = \{11, 23, 35\}.$$

Ponieważ grupa \mathbb{Z}_{36}^{\times} jest abelowa, więc warstwy lewo- i prawostronne są identyczne.

Definicja

Centralizatorem elementu a grupy G nazywamy zbiór

$$C_G(a) := \{b \in G : ab = ba\}.$$

Uwaga

Zauważmy, że

$$ab = ba \iff a = bab^{-1}.$$

Fakt

Jeśli σ jest permutacją, to

$$\sigma \circ (i_{1,1}, \dots, i_{1,l_1}) \cdots (i_{k,1}, \dots, i_{k,l_k}) \circ \sigma^{-1} = (\sigma(i_{1,1}), \dots, \sigma(i_{1,l_1})) \cdots (\sigma(i_{k,1}), \dots, \sigma(i_{k,l_k})).$$

$$\sigma \circ (i_{1,1}, \dots, i_{1,l_1}) \cdots (i_{k,1}, \dots, i_{k,l_k}) \circ \sigma^{-1} = (\sigma(i_{1,1}), \dots, \sigma(i_{1,l_1})) \cdots (\sigma(i_{k,1}), \dots, \sigma(i_{k,l_k})).$$

Fakt

Jeśli $l_1, \dots, l_k, m_1, \dots, m_n > 1$, liczby $i_{p,q}$ są parami różne, liczby $j_{p,q}$ są parami różne, to równość

$$(i_{1,1}, \dots, i_{1,l_1}) \cdots (i_{k,1}, \dots, i_{k,l_k}) = (j_{1,1}, \dots, j_{1,m_1}) \cdots (j_{n,1}, \dots, j_{n,m_n})$$

zachodzi wtedy i tylko wtedy, gdy:

- $k = n$;
- istnieje $\tau \in S_k$ oraz r_1, \dots, r_k takie, że:
 - $l_p = m_{\tau(p)}$ dla każdego $p = 1, \dots, k$;
 - $i_{p,1} = j_{\tau(p),r_p}, i_{p,2} = j_{\tau(p),r_p+1}, \dots, i_{p,l_p} = j_{\tau(p),r_p+l_p-1}$, gdzie $j_{\tau(p),q} := j_{\tau(p),q-l_p}$, gdy $q > l_p$.

Wniosek

Jeśli

$$\sigma = (i_{1,1}, \dots, i_{1,l_1}) \cdots (i_{k,1}, \dots, i_{k,l_k}),$$

to

$$|C_{S_n}(\sigma)| = (n - (l_1 + \dots + l_k))! \prod_{m \geq 2} [v_m! \cdot m^{v_m}],$$

gdzie v_m jest liczbą indeksów i takich, że $l_i = m$.

Znajdziemy $C_{S_9}((1, 3)(5, 7)(2, 6, 4))$.

Szukamy permutacji σ takich, że

$$(1, 3)(5, 7)(2, 6, 4) = (\sigma(1), \sigma(3))(\sigma(5), \sigma(7))(\sigma(2), \sigma(6), \sigma(4)).$$

Stąd

$$(2, 6, 4) = (\sigma(2), \sigma(6), \sigma(4))$$

oraz

$$(1, 3) = (\sigma(1), \sigma(3)) \quad \text{i} \quad (5, 7) = (\sigma(5), \sigma(7))$$

lub

$$(1, 3) = (\sigma(5), \sigma(7)) \quad \text{i} \quad (5, 7) = (\sigma(1), \sigma(3)).$$

Ponieważ

$$(2, 6, 4) = (6, 4, 2) = (4, 2, 6),$$

więc

$$(2, 6, 4) = (\sigma(2), \sigma(6), \sigma(4))$$

wtedy i tylko wtedy, gdy

$$\sigma(2) = 2, \quad \sigma(6) = 6, \quad \sigma(4) = 4,$$

lub

$$\sigma(2) = 6, \quad \sigma(6) = 4, \quad \sigma(4) = 2,$$

lub

$$\sigma(2) = 4, \quad \sigma(6) = 2, \quad \sigma(4) = 6.$$

Analogicznie analizujemy pozostałe równości.

Zauważmy jeszcze, że w każdym w powyższych przypadków

$$\sigma(8) = 8 \quad \text{i} \quad \sigma(9) = 9 \quad \text{lub} \quad \sigma(8) = 9 \quad \text{i} \quad \sigma(9) = 8.$$

$$(1, 3)(5, 7)(2, 6, 4) = (\sigma(1), \sigma(3))(\sigma(5), \sigma(7))(\sigma(2), \sigma(6), \sigma(4)).$$

Podsumowując, otrzymujemy następujące permutacje:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
σ_1	1	2	3	4	5	6	7	8	9
σ_2	1	2	3	4	5	6	7	9	8
σ_3	1	6	3	2	5	4	7	8	9
σ_4	1	6	3	2	5	4	7	9	8
σ_5	1	4	3	6	5	2	7	8	9
σ_6	1	4	3	6	5	2	7	9	8
σ_7	1	2	3	4	7	6	5	8	9
⋮									
σ_{12}	1	4	3	6	7	2	5	9	8
σ_{13}	3	2	1	4	5	6	7	8	9
⋮									
σ_{24}	3	4	1	6	7	2	5	9	8
σ_{25}	5	2	7	4	1	6	3	8	9
⋮									
σ_{48}	7	4	5	6	3	2	1	9	8

Przypomnienie (z wykładu)

Jeśli $g \in G$, to:

- $\text{ord}(g) := |\langle g \rangle|$ (rząd elementu g);
- $\text{ord}(g) = \min\{n \in \mathbb{N}_+ : g^n = 1\}$.

Policzymy $\text{ord}(A)$, gdzie

$$A := \begin{bmatrix} 0 & 1 \\ -1 & 0 \end{bmatrix} \in \text{GL}_2(\mathbb{R}).$$

Mamy

$$A^1 = A \neq \text{Id},$$

$$A^2 = \begin{bmatrix} -1 & 0 \\ 0 & -1 \end{bmatrix} \neq \text{Id},$$

$$A^3 = \begin{bmatrix} 0 & -1 \\ 1 & 0 \end{bmatrix} \neq \text{Id},$$

$$A^4 = \begin{bmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{bmatrix} = \text{Id},$$

a więc $\text{ord}(A) = 4$.

Wskazówka praktyczna

Jeśli $g^m = 1$, to $m \mid \text{ord}(g)$.

W powyższym przykładzie $A^2 = -\text{Id}$, więc łatwo widać, że $A^4 = \text{Id}$.

Zatem $\text{ord}(A) \mid 4$, więc $\text{ord}(A) = 1, 2, 4$.

Ponieważ $A \neq \text{Id} \neq A^2$, więc $\text{ord}(A) = 4$. [Nie trzeba było liczyć A^3 .]